

ADVIES 110

**RAPPORT ONDERZOEKSBELEIDSPANNEN UNIVERSITEITEN
2007-2011**

20 april 2007

ADVIES 110

RAPPORT ONDERZOEKSBELEIDSPLANNEN UNIVERSITEITEN 2007-2011

20 april 2007

Inhoud

SITUERING.....	3
ADVIES	4
ALGEMEEN	4
ONDERZOEKSBELEIDSPANNEN NIET BEPERKEN TOT BOF.....	4
MEERJARENPLAN EN BUDGETTAIRE GARANTIES	4
STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN EXPLICITEREN.....	5
ODYSSEUS - METHUSALEM	6
FLEXIBELE ACADEMISCHE CARRIÈRE – GEDIFFERENTIEERD VERLONINGSBELEID.....	6
Algemeen.....	6
Mogelijkheid van tenure track benoemingen	7
VERSTERKING UNIVERSITAIRE DRAAGKRACHT	7
STROOMLIJNING BELEIDSPANNEN.....	8
BENCHMARKING VAN ONDERZOEKSPERFORMANTIE	8
BESLUIT	9

Advies naar aanleiding van het Rapport over het vergelijkend onderzoek van de Onderzoeksbeleidsplannen 2007-2011 van de Vlaamse universiteiten door de regeringscommissarissen.

SITUERING

Artikel 7 van het BOF-besluit van 8 september 2000 bepaalt dat de universiteitsbesturen om de vijf jaar een beleidsplan dienen op te stellen waarin voor de komende vijf jaar de hoofdlijnen worden geschetst van het beleid inzake het wetenschappelijk onderzoek in het algemeen en de besteding van de BOF-middelen in het bijzonder. De nieuwe beleidsplannen zijn opgemaakt voor de periode 2007-2011.

De Regeringscommissarissen bij de universiteiten hebben deze onderzoeksbeleidsplannen van de universiteiten nader onderzocht, in dialoog en overleg met de universiteiten. Het vergelijkend rapport is hiervan het resultaat. In deel IV worden veertien conclusies samengevat.

Minister Frank Vandenbroucke heeft de VRWB om advies gevraagd bij dit rapport en bij de conclusies van de regeringscommissarissen. De heer Jos Bosmans, regeringscommissaris K.U.Leuven/K.U.Brussel en de heer Jan De Groof, regeringscommissaris Universiteit Antwerpen, zijn het rapport in de Raad en in de commissie Wetenschapsbeleid komen toelichten.

Voorliggend advies bouwt voort op de conclusies van het rapport, maar schuift een paar accenten naar voor waar volgens de Raad prioritaire aandacht aan moet worden besteed.

ADVIES

ALGEMEEN

1. De Raad vindt het initiatief van de regeringscommissarissen om aandacht te besteden aan de onderzoeksbeleidsplannen van de universiteiten opportuun en positief. Ook het daaruit voortvloeiend onderlinge overleg daaromtrent is een verstandige zaak.

ONDERZOEKSBELEIDSPANNEN NIET BEPERKEN TOT BOF

2. De onderzoeksbeleidsplannen zijn slechts een beperkte weerspiegeling van het globale onderzoeksbeleid dat de universiteiten voeren. Ze hebben in hoofdzaak betrekking op de BOF-middelen en werden dus niet opgevat als een globaal plan, met een visie voor het totale onderzoeksbeleid voor de komende jaren. Ze zijn ook anders ingevuld door de verschillende universiteiten. De wijze van formulering van artikel 7 uit het BOF-besluit ligt wellicht aan de basis hiervan en zou best wat duidelijker mogen zijn, vindt de VRWB.

3. De universiteiten zijn uiteraard bereid om hun onderzoeksbeleidsplannen ruimer te zien en het volledige traject van onderzoek op te nemen. Immers, het fundamentele, strategische en toegepaste onderzoek zijn zodanig gelieerd dat een opsplitsing beter niet wordt gemaakt.

De VRWB raadt ook aan dat de universiteiten, naast hun individuele beleidsplannen, zouden streven naar een gezamenlijk strategisch document dat de visie voor het Vlaamse universitaire onderzoeksbeleid voor de komende jaren uitstippelt.

4. De Raad nodigt de universiteiten uit om in de context van dit gezamenlijke document ook na te denken over onderzoeksdomeinen die een belangrijke asset kunnen betekenen voor Vlaanderen, inclusief cultuur, en waar samenwerking een belangrijke meerwaarde kan opleveren. Ook in het licht van het pas gestarte KP7 kan dergelijk globaal plan nuttig zijn opdat Vlaamse universiteiten krachtiger op de Europese scène zouden kunnen meespelen.

MEERJARENPLAN EN BUDGETTAIRE GARANTIES

5. De universiteiten engageren zich om hun beleidsplannen en strategische visie voor onderzoek voor de komende vijf jaar in te vullen, maar dit is moeilijk zonder duidelijke budgettaire informatie. Ze vragen dus dat de Vlaamse overheid haar engagement in het Vlaams Innovatiepact daadwerkelijk nakomt en verder groeit naar de 1%-norm voor overheidsmiddelen voor O&O.

De VRWB staat dus volledig achter conclusie 1 uit het rapport van de regeringscommissarissen dat het opstellen van dergelijke meerjarenbeleidplannen moet gepaard gaan met voldoende budgettaire garanties op langere termijn. De VRWB heeft hier al meermaals voor gepleit.

De meerjarenbegroting 2006-2009 die tijdens deze legislatuur voor het eerst werd opgesteld en waarin een groeipad van 200 miljoen euro voor Wetenschap en Innovatie werd vastgelegd, laat dit enigszins toe. Maar de exacte jaarlijkse groei en verdeling van de

middelen over de verschillende begrotingslijnen binnen een beleidsdomein worden jaarlijks gestemd in het Vlaamse Parlement en zijn dus niet vooraf gekend. De VRWB vraagt daarom dat op zijn minst minimale trajecten en krijtlijnen moeten kunnen worden uitgetekend. De overheid zou hier terdege rekening moeten mee houden bij de invulling van de budgettaire ruimte voor de komende jaren.

STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN EXPLICITEREN

Uit conclusie 2 van het rapport leren we dat de regeringscommissarissen in de huidige plannen duidelijk geformuleerde strategische en operationele doelstellingen missen. De beleidsplannen zouden volgens hen moeten aangeven wat de prioriteiten, de zwaartepunten zijn en waar men in de toekomst speerpunten wil uitbouwen.

6. De Raad vindt echter dat hierdoor onterecht de indruk wordt gewekt dat universiteiten géén strategische keuzes (durven) maken en brengt volgende argumenten aan:

- Het BOF, waarop deze onderzoeksbeleidsplannen voornamelijk toespitsen, is als kanaal voor fundamenteel onderzoek slechts een onderdeel van een brede onderzoekswaaier (naast strategisch basisonderzoek en toegepast onderzoek).
- Strategische keuzes voor fundamenteel onderzoek dekken een andere lading. Hier worden geen *top-down* thematische keuzes opgelegd; er wordt enkel op kwaliteit geselecteerd. Maar de universiteiten maken wel degelijk keuzes: ze hebben hun excellentiecentra gekozen, er worden ruimere financiële middelen toegekend aan groepen die hun excellentie hebben bewezen, en daarnaast voorzien ze in voldoende ruimte voor creativiteit binnen een brede waaier aan domeinen. Zelfs bij de invulling van vacatures worden strategische afwegingen gemaakt. De middelen die via de Methusalem- en Odysseusmechanismes worden toegekend sluiten hier perfect bij aan. Op diverse niveaus zijn dus selectiestructuren en drempels ingebouwd die moeten garanderen dat inderdaad de beste 'projecten' worden geselecteerd. De criteria kunnen verschillend zijn naargelang het domein.

Deze mechanismen en de middelen die worden ingezet, de achterliggende strategie ... moeten in een beleidsplan goed tot uiting komen. De concrete resultaten dienen niet in het beleidsplan te worden beschreven omdat dit gebeurt via andere kanalen, vindt de VRWB. Maar blijkbaar is deze strategie niet duidelijk genoeg verwoord in de onderzoeksbeleidsplannen.

7. Strategische keuzes zoals het aantrekken van excellente onderzoekers, het uitbouwen van infrastructuur bv. vereisen de aanwezigheid van voldoende middelen. De tweede geldstroom leent zich daar niet toe en laat niet toe een stabiele politiek uit te bouwen. Immers, het uitgetekende groeipad voor het IOF wordt niet aangehouden en ook het BOF is sinds 2002 niet meer gegroeid. Meer vrije middelen voor het BOF in de komende jaren is noodzakelijk opdat dit systeem optimaal zou kunnen blijven functioneren. Wat de eerste geldstroom betreft, schiet Vlaanderen duidelijk tekort (*zie verder*).

8. In de onderzoeksbeleidsplannen is weinig terug te vinden over de nieuwe initiatieven Odysseus en Methusalem. Dit is logisch vinden de commissarissen vermits het hier om zeer recente instrumenten gaat, maar ze dringen erop aan dit toch in de beleidsplannen te integreren. Anderzijds, merkt de Raad op, laat de regelgeving rond Odysseus en Methusalem niet veel speling toe. Meer vrijheidsgraden zouden ook hier meer duidelijke, strategische keuzes toelaten.

FLEXIBELE ACADEMISCHE CARRIÈRE – GEDIFFERENTIEERD VERLONINGSBELEID

In conclusie 6 van het rapport wordt bepleit dat decretale wijzigingen worden doorgevoerd om enerzijds een flexibele academische carrière mogelijk te maken en anderzijds een gedifferentieerd verloningsbeleid te kunnen toepassen:

- mogelijk maken van tijdelijke voltijdse ZAP-leden;
- meer mogelijkheden voor mobiliteit tussen opdrachten in het bedrijfsleven en de academische opdrachten;
- afschaffing of verhoging van de 1% grens van de loonmassa voor coryfeeëntoeslag;
- mogelijkheid van *tenure track* benoemingen.

Algemeen

9. De Raad ondersteunt het pleidooi van de regeringscommissarissen voor een betere en flexibele uitbouw van een academische carrière. Eerder al heeft de VRWB aanbevelingen¹ geformuleerd voor het stimuleren van intersectoriële mobiliteit.

10. De VRWB wijst erop dat het ZAP-kader aan de Vlaamse universiteiten momenteel te beperkt is en leidt tot een chronische onderomkadering. Zoals uit de VRWB-studie 'Doctoreren in Vlaanderen' blijkt, heeft deze onderomkadering enerzijds te maken met het sterk gestegen aantal (tijdelijke) jonge onderzoekers gedurende de laatste jaren - het Vlaamse tijdelijke kader is nu op een vergelijkbaar niveau met onze buurlanden - maar is vooral te wijten aan de stagnering van het ZAP-korps.

Een inhaalbeweging met een substantieel groepspad voor het vaste kader van de universiteiten is aan de orde. Dit moet geleidelijk gebeuren via een meerjarenplan met bv. een groei van 1 - 1,5% per jaar.

Momenteel kunnen vaste aanstellingen enkel via de 1e geldstroom. Het kan nuttig zijn om een grondige discussie te voeren over alternatieve en creatieve manieren om de vaste omkadering aan de universiteiten proportioneel te verhogen, zonder daarbij enkel op de werkingsmiddelen te focussen, zoals bv. het creëren van contracten van onbepaalde duur (gelijkgesteld aan ZAP) via middelen die op andere manieren verworven zijn.

¹ VRWB-aanbeveling 26 'Tijdelijke mobiliteit van onderzoekers tussen kennisinstellingen en bedrijven in Vlaanderen' (24 januari 2006)

Mogelijkheid van tenure track benoemingen

11. Een vereiste is dat de uitbreiding van het ZAP optimaal en visionair wordt ingevuld. De VRWB vindt *tenure track* hiervoor een goed systeem en staat hier volledig achter. Het invoeren van een *tenure track* systeem kan ervoor zorgen dat jonge excellente postdoctorale onderzoekers tijdig hun kansen op het uitbouwen van een onderzoekslaan aan de universiteit kunnen inschatten.

12. De invulling van de concrete modaliteiten voor een *tenure track* systeem vraagt een aantal praktische besluiten, die vooraf zeer goed moeten doordacht worden. Vragen zoals “Hoe moet dit worden afgestemd met de FWO-selectie? Welke zijn de juridische/sociale/fiscale implicaties?” zijn hier aan de orde. De modaliteiten moeten zodanig zijn dat het systeem goed uitvoerbaar en sociaal rechtvaardig is. In elk geval moet het systeem een coherent geheel vormen dat geen onderscheid tussen de onderzoekers opwekt.

De Raad is van mening dat hij niet bevoegd is om de uitvoeringsmodaliteiten van dit ingrijpend systeem tot in detail uit te werken en heeft dit voor verdere uitwerking naar de VLIR-werkgroep ‘Onderzoek’ doorgeschoven. De VRWB wenst wel volgende algemene principes te formuleren:

- Invoeren van een *tenure track* systeem vraagt extra financiering. Immers, met de huidige beperkte middelen zou dit enkel neerkomen op een ‘her-labelling’ van deze middelen.
- In sommige disciplines kan al op relatief jonge leeftijd een vaste benoeming worden verworven. Een algemene regel voor het invoeren van een *tenure track* positie zou voor deze disciplines veeleer een achteruitgang betekenen ten opzichte van de huidige situatie.
- Het accent ligt zwaar op de eerste jaren van een postdoc. Deze periode is bv. bepalend om een (verlenging als) FWO-postdoc te bekomen, zicht te krijgen op een vaste benoeming ... De prestatiedruk is dan ook bijzonder hoog in deze beginperiode van een onderzoekerloopbaan. Een bedenking hierbij is of de genderdoelstellingen hier niet moeten aan worden gekoppeld.
- Hoe waarborg je blijvende kwaliteit na de vaste benoeming. Hoe kan dit in het traject worden ingebouwd?

VERSTERKING UNIVERSITAIRE DRAAGKRACHT

In conclusie 7 van het rapport van de regeringscommissarissen wordt gepleit voor een verhoging van de overhead op de onderzoeksprojecten. De VRWB maakt hierbij volgende kanttekeningen:

13. Analyses zoals o.m. de benchmarking studie van het Steunpunt O&O-indicatoren wijzen uit dat de globale ondersteuning voor de Vlaamse universiteiten in Europese context relatief beperkt is. Een lage basisfinanciering, gecombineerd met een lage overhead, zoals we die momenteel in Vlaanderen kennen, is problematisch voor de universitaire draagkracht. Een remediëring is wenselijk, hetzij door een verhoging van de eerste geldstroom, hetzij door een hogere overhead op de tweede geldstroom hetzij door indirecte maatregelen zoals defiscalisatie, of via een som van deze maatregelen.

14. Verhogen van de overhead op projecten betekent een extra financiële belasting voor deze projecten. Verhoging van de overhead mag geen transfer met zich mee brengen van netto onderzoeksgelden naar de centrale diensten van de universiteiten. De VRWB herhaalt zijn eerdere aanbeveling dat bij een verhoging van de overhead de netto-koopkracht moet gelijk blijven.

15. Op heel wat onderzoeksprojecten die door de federale overheid worden gefinancierd, kan maar 5% overhead worden geheven. De VRWB vraagt dat er bij de federale overheid wordt op aangedrongen dit percentage te verhogen.

STROOMLIJNING BELEIDSPLANNEN

16. Inzake het opstellen van dergelijke beleidsplannen op verschillende niveaus moet enige stroomlijning en coherentie worden ingevoerd. Rapportering naar de overheid mag immers geen wildgroei aan documenten met zich meebrengen.

Dit geldt ook inzake eventuele beleidsplannen voor de Associaties (zie conclusie 8 van het rapport). Momenteel bestaat immers al een afzonderlijke rapporteringverplichting in het kader van de 'voortgangsrapporten'. Een geïntegreerd plan, waarin de academisering volwaardig aan bod komt, is hier aan de orde.

De Associaties zijn nog in wording en hebben elk hun eigen dynamiek en draagkracht. Dit groeiproces moet via een progressieve invulling van de onderzoekscomponent en gedragen door een visie kunnen gebeuren.

BENCHMARKING VAN ONDERZOEKSPERFORMANTIE

17. Vooral uit de pers ontstaat de indruk dat Vlaanderen onderzoeksmatig maar middelmatig is. Een voorlopige ruwe vergelijking van de kwantitatieve en kwalitatieve output van de Vlaamse universiteiten binnen Europa toont nochtans aan dat we bij de besten zijn. Genormeerd naar de input (financiële middelen) is Vlaanderen zelfs nummer één op het vlak van onderzoeksperformantie. De Raad onderschrijft dan ook op zijn beurt de suggestie van de commissarissen (conclusie 13 van het rapport) om dit via een benchmarking oefening cijfermatig en onweerlegbaar aan te tonen. Het Steunpunt O&O-indicatoren zou dit op zich kunnen nemen. Ondertussen heeft de VLIR-werkgroep Onderzoek² een document opgesteld waaruit blijkt dat Vlaanderen qua onderzoeksperformantie (t.o.v. aantal inwoners) zeer goed scoort. Genormeerd naar de input (financiële middelen) is Vlaanderen zelfs nummer één in Europa op het vlak van onderzoeksperformantie (publicaties, citaties, doctoraten ...). En dit ondanks de minder gunstige randvoorwaarden.

Hieruit mogen we concluderen dat het onderzoeksbeleid in Vlaanderen (universiteiten, FWO, IWT ...) vrij behoorlijk heeft gewerkt. Bovendien blijkt uit de resultaten van recente onderzoeksprojecten³ dat ook de samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven in

² Het kennisverruimend onderzoek aan de Vlaamse universiteiten - interuniversitair document van de Vlaamse universiteiten – VLIR-werkgroep 'Onderzoek', dd. 12 februari 2007

³ Projecten VRWB en IWT 'Samenwerking bedrijven – kennisinstellingen

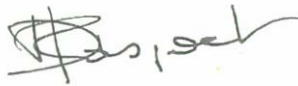
Vlaanderen door weinig Europese landen wordt geëvenaard. De VRWB vindt dan ook dat grondig moet worden nagedacht vooraleer te sleutelen aan een reeds goed werkend systeem.

BESLUIT

De VRWB stelt met tevredenheid vast dat de discussie die de Regeringscommissarissen op gang hebben gebracht naar aanleiding van de Onderzoeksbeleidsplannen van de universiteiten toelaat om de strategie beter te definiëren in het belang van het Vlaamse onderzoeksbeleid.

De VRWB raadt de universiteiten aan het concept van hun onderzoeksbeleidsplannen voor de komende 5 jaar te herdefiniëren in het kader van een globale beschrijving van het onderzoeksbeleid en dit ook voor een deel gemeenschappelijk vast te leggen.

De VRWB steunt de Vlaamse universiteiten in hun prioriteiten: de groei van het ZAP-kader, met inbegrip van een *tenure track* en de groei van de vrije onderzoeksmiddelen via het BOF en het FWO.

Danielle Raspoet
Secretaris

Karel Vinck
Voorzitter

De Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB), opgericht bij decreet van 15 december 1993, is het adviesorgaan voor de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement inzake elke aangelegenheid betreffende het wetenschaps- en technologiebeleid. De VRWB is een uniek forum waar vooraanstaande actoren uit de academische en sociaal-economische wereld zich beraden over de algemene krachtlijnen van het te voeren wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. De VRWB is samengesteld uit een voorzitter en zestien leden, allen benoemd op grond van hun deskundigheid en/of betrokkenheid bij het wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. Zes van deze leden worden voorgedragen door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), telkens drie door de werkgevers- en werknemersorganisaties vertegenwoordigd in de SERV, en vier leden worden rechtstreeks benoemd door de Vlaamse regering. Vijf hoge ambtenaren uit de Vlaamse administratie nemen met raadgevende stem deel aan de vergaderingen.

Uitgave van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB)

K. Vinck, voorzitter
D. Raspoet, secretaris

VRWB
Ellipsgebouw
Koning Albert II-laan 35, bus 13
B-1030 Brussel

Tel. +32 (0)2 553.45.20
Fax +32 (0)2 553.45.23
e-mail: vrwb@vlaanderen.be
website: www.vrwb.be

